

Ledare

JAYNE SVENUNGSSON

Under gångna decennier har föreställningen om det sekulära tilldragit sig alltmer intresse bland forskare från skilda discipliner. Historiker som Daniel Boyarin och Brent Nongbri har framhållit det anakronistiska i att projicera tillbaka idén om en religiös och en sekulär sfär på kulturer som inte kände till någon sådan uppdelning. På motsvarande sätt har antropologer påtalat det missvisande i att applicera distinktionen på olika företeelser, traditioner och människor i vår egen tid. Så har exempelvis Talal Asad argumenterat för att framväxten av idén om det sekulära är oskiljbar från en modern liberal berättelse om framsteg, där det sekulära knyts till saklighet, vetenskaplighet och neutralitet, alltmedan det religiösa förknippas med det oupplysta, arkaiska och irrationella. Genom att sortera in den ena eller den andra föreställningen eller praktiken under beteckningarna ”sekulär” och ”religiös” aktiverar man sålunda en rad associationer som upprätthåller en hierarkisk kulturell ordning – inte helt olikt forna tiders stämplingar av personer och positioner i termer av ortodoxi och heresi.

Detta växande intresse för den diskursiva kraften hos begrepp som religiös, sekulär, ortodox eller heretisk återspeglas i de båda vinnande bidragen i *Svensk Teologisk Kvartalskrifts* pristävling för bästa vetenskapliga artikel – vilka vi i detta nummer har glädjen att publicera. Anton Jonsson, som är idéhistoriker, tar sin utgångspunkt i den problematik som uppstår när man postulerar en tydlig dikotomi mellan sekulärt och religiöst i sitt umgänge med de politiska ideologiernas historia. Om gängse historieskrivning skildrat dessa ideologier som sekulära uppbrott från äldre teologiska synsätt, visar Jansson hur politiska och teologiska begrepp och föreställningar i själva verket var inflettade i varandra. I artikeln exemplifierar han med den teologiska idén om Gudsriket, vilken brukades av både socialistiska, liberala och konservativa skribenter. Katarina Pålsson, som är kyrkohistoriker,

diskuterar på motsvarande sätt hur kategorierna ortodox och heterodox färgat historieskrivningen. Om dessa kategorier i äldre teologihistoria brukades för att sortera ut avvikande positioner från den rätta läran, kom detta att ändras i modern tid, då man i stället anlade ett socialhistoriskt perspektiv och riktade fokus mot de alternativa kristendomsformer som marginaliserats av den framväxande ortodoxin. I ljuset av senare decenniers diskurskritiska sätt att närma sig historien blir det dock tydligt hur även detta perspektiv varit fångat i ett binärt synsätt som förbiser komplexiteten i hur ortodoxi och heresi konstruerats och verkat genom historien.

Även de övriga bidragen i detta nummer bjuder på historiska infallsvinklar. Lennart Thörn uppmärksammar att det gått hundra år sedan den amerikanske exegeten Henry J. Cadbury (1883–1974) publicerade sina inflytelserika artiklar om Lukasevangeliets förord och ger en fin översikt över hur det aktuella forskningsfältet utvecklats under det gångna seklet. Håkan Bengtsson uppmärksammar i sin tur att Svenska teologiska institutet i Jerusalem firar sjuttio år. Läsaren bjuds här på en gedigen redogörelse för institutets förhistoria i den Svenska Israelsmissionen såväl som en reflektion över de olika faktorer som ledde fram till institutets tydliga beslut att avstå från missionsarbete när det väl instiftades 1951. Precis som *Svensk Teologisk Kvartalskrift* så har Svenska teologiska institutet en långvarig koppling till den teologiska fakulteten i Lund. Vi vill därför även från tidskriftens håll framföra våra gratulationer till de sjuttio åren. ▲